

XIX mendeko Marxengandik XXI mendeko Diru Teoria Modernora

Marxek arrazoi zuen, gutxienez maila bateraino.

Bai hala da. Froga Michael Hudson-ek eman du¹. Hona laburbilduz Hudson-ek dioena:

Interest-Bearing Capital and Commercial Capital in Relation to Industrial Capital izeneko zirriborroaren oharretan (gero *Kapitalaren* 3. bolumena eta *Plusbalioaren Teoriak* liburuaren 3. parte bilakatuko direnak) Marxek era baikor batez idatzi zuen kapitalismo industrialak bankugintza- eta finantza-sistemak modernizatuko zituela.

Berak uste zuen kapitalismo industrialaren eginkizun historikoa gizartea *lukuruzko* diru-mailegatzetik erreskatatzea zela. (Interesa daraman kapitala lukurariaren kapitaletik bereizten duena mailegariaren izaera desberdina da.) Kapitala industrialak produkzio-medio ukigarrietan azaltzen den bitartean, banku-maileguak, akzioak eta bonoak aberastasunaren gaineko eskari legalak dira. “...lukurariaren kapitalak ez dio aurre egiten langileari, kapital industrialak egiten dion moduan... produkzio-modua pobretu egiten du, indar produktiboak geldiaraziz, ez garatuz.”

Marxek uste zuen ekonomiek epe luzean produkzio medioak areagotzearen, kapital industrialak mozkinak bereganatuko zituela dirua gastatuz lan-indarra enplegatzeko, ondasunak produzitzearren, gero ondasun horiek garestiagoak saltzeko. Marxek prozesu hori honela laburbildu zuen: M-C-M'. Dirua (M) inbertitzen da ondasunak (C) produzitzeko, zeintzuk saltzen diren diru gehiago eskuratzearen (M'). Hala ere, bazekien lukuruzko kapitalak dirua beste era batera egiten zuela: M-M'.

Azken finantza eskari hori produkzio ukigarritik era independente batez hazten da, eta finantza gastua irudikatzen du zeinak mozkin industrialetik jaten baitu. Marxek deskribatu zuen nola aldizkako finantza-krisiak azaldu ziren zorren tendentziak esponentzialki hazten zirelako (ahalmen produktiboen hazkundearekiko konparatuz): interes konposatuen² magia zela kausa.

Interes konposatuen matematikaren printzipio dela eta, zorra metatu egiten da ordaintzeko ahalmen ekonomikoarekin parekatuz. Marxen iritziz, finantza-eskari hazkunde hori *fikziozko* kapitala zen, ezin baitzen gauzatu. (Gaur egungo AEBetako zor hazkunde esponentziala ezin ordain daitekeen bezalaxe). Hortaz, fikziozko finantza-irabaziek errealitate ekonomikoari aurre egiten diotenean krisiak sortzen dira. 1857ko krisi finantzarioa analizatuz, Marxek bere garaian pentsaezinezkoa zena adierazi zuen, 2008/2009an ezagutu diren finantza-espekulatzailentzako diru laguntzak izatea.

Hala ere, guk ezagutu dugu egoera hori, non Wall Street-ek bere botere ekonomikoa botere politiko bilakatu duen, finantza publikoaren erregulazioa kontrolatzeko. Marxen

---

¹ Ikus *From Marx to Goldman Sachs: The Fictions of Fictitious Capital, and the Financialization of Industry* izeneko artikulua, Critique: Journal of Socialist Theory delakoan: <http://michael-hudson.com/2010/07/from-marx-to-goldman-sachs-the-fictions-of-fictitious-capital1/>.

² Aparailu matematikoa hemen ikus daiteke: <http://home.ubalt.edu/ntsbarsh/Business-stat/otherapplets/CompoundCal.htm>.

aburuz, finantza fikziozko eskarrietan oinarritzen zen, zeren finantzari ez baitagozkio produkzio medioak, baizik eta produkzio-medioen gaineko bonoak, hipotekak, banku-maileguak eta beste eskari batzuk. Ez dira ekonomiaren balantze orriko aktiboan dauden medio ukigarriak, baizik eta pasibo aldean azaltzen diren outputen gaineko eskariak. Gaurko finantza-ingeniaritzaren helburua ez da lehengo ingeniaritza industrialak zuena, hots, outputa areagotzea edo eta produkzio kostuak jaitea. Egun, gorpuzturik gabeko M-M' gauzatzea da helburua, zero-baturako transfer-ordainketa antzu batean –dirua dirutik egitea-. Gainera fikziozko kapital horren eskariak ezin dira bete, ekonomiaren aurrezkiak eta zorrak esponenzialki hazten baitira.

Marxek definituriko *lukuruzko* kapitala, kapital industrialarekiko antitetikoa da, gainera fikziozkoa da, zeren epe luzean ez baita gauzagarri izaten. Finantza Marxek deskribaturiko lukuruzko kapital bilakatu da, berorrek kapital industrialak bereganatu.

Bankugintza eta kapital finantzarioa ez daude kapitalismo industrialaren beharrezan menpe, alderantziz baizik. Are okerragoa dena: Plangintza ekonomikoa gobernuetatik AEBetako Wall Street-era, Britainia Handiko City of London-era, Paris-eko Bourse, Frankfurt, Hong Kong, Tokio-ra eta munduan zehar dauden beste gune finantzarioetara igaro da. Historia garatu den moduan, finantza-kapitalaren hedakuntzak Marxek deituriko 'lukuruzko kapitala'-ren forma hartu du. Hala ere, nahiz eta Marx lukuruzko kapitala ikertu, azken finean okertu zen.

Izan ere, berak uste baitzuen kapital industrialak finantza-kapitala menperatuko zuela, azken horren beharretara. XIX. mendeko kapital finantzarioaren analisirik sofistikuena Marxi dagokio (*Plusbaliaren Teoriak*, III. parte). Izan ere, kapital finantzarioaren garapena analizatu zuen, garapen hori mugagabekoa zela ikusiz, interes-tasa konposatuaren arabera.

Baina hori guztia analizatu ondoren, analisi hori bertan behera utzi zuen Marxek, kapital finantzarioa kapital industrialaren menpe egongo zela aldarrikatuz. Beste edozein ekonomialari baino askoz gehiago kezkatu zuen Marx garapen horrek, baina azkenean uste zuen kapital finantzarioak bigarren mailako rola, menpeko eginkizuna zeukala. Gaur, oso argi dagoenez, alderantziz gertatu da: ekonomia osoa finantza-kapitalak bereganatu du, ekonomia industrialak erabat finantzializatu³.

---

³ Ikus *Finantza-Kapitalismoa versus kapitalismo industrialak*: <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/finantza-kapitalismoa-versus-kapitalismo-industrialak>.

(Krisi finantzarioaren modeloa eta ziklo ekonomikoa)

1. Hyman Minsky-ren ildotik

Gaur egunean, Hyman Minsky-k deitutako 'kapitalismo diru-kudeatzailea' motan, badakigu finantza-kudeatzaileek enpresa industrialak bereganatu dituztela, Marxek imajina lezakeen mailatik baino askoz haratagora joanda⁴. Kontua da maileguak egitea aktibo-prezioko inflaziotik irabazi espekulatiboak lortzeko, M-M' eskemari dagokiola, ez M-C-M' delakoari. Ekonomia Ponzi eskema batean⁵ sartu da, zor-zerbitzua birziklatuz, mailegu gehiago luzatzearen, aktibo prezioak puzteko –mailegatze berri hori justifikatzeko mailan-.

Baina prozesu horrek muga bat du: zor-zerbitzua estaltzeko superabit-errentak daukan ahalmena. Bankuek eta beste hartzekodun batzuek beren zor-zerbitzuko diru-jasotzea mailegu berri- (eta arriskutsuago)-etan birziklatzen duten heinean, zor globala esponentzialki hazten da. Hauxe da interes konposatuen matematikak erakusten duena. Ondorioz datorren zor-deflazioak barneko merkatua murrizten du eta ekonomiaren beraren hazkundera blokeatu egiten da.

Krisiaren funtsa ez dagokio mozkin-tasaren jaitsierari (Marxek uste zuen moduan) egungo aktibo-prezioko inflazioari baizik, zeinaren ondorio zuzena zor-deflazioa den. Horixe da, gure begien aurrean, gertatzen ari dena, eta jende asko jasaten ari dena.

Irtenbidea? Randall Wray-k zenbait proposamen egin ditu⁶: alde batetik, krisi orokorrari aurre egiteko eta, bestetik, Eurolandiako egoerari buelta emateko⁷.

⁴ Ikus *Finantza-Kapitalismoa* (2011). Donostia: Utriusque Vasconiae.

⁵ Europarako, ikus <http://www.ft.com/cms/s/0/ee728cb6-773e-11e0-aed6-00144feabdc0.html>.

⁶ Wray-k Minsky-ren lanetik hasita, MMT-ren ildotik, hots **diru-teoria modernoaren** ildotik, oso proposamen interesgarriak egin ditu: ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/krisitik-ateratzeko-proposamen-bat>.

Neoliberalismo finantzario gogorraren aurka, zeinak ekonomia osoa finantzializatu egin duen, gobernu sendoak behar dira, politika fiskal progresibo eta egoki eta zehatz bat martxan jarriko duten gobernuak, baita zerbitzu publikoetan inbertsio berriak egiteko gai direnak ere⁸.

2. M-M' versus M-C-M'

Marxista askok ez dute ulertzen zorraren zama ez dela mozkin handiak islatzen dituen kapitalaren metaketa. Zorrak metatu daitezke -hartzekodunen 'aurrezkiak' bilakatuz- inongo mozkinik gabe.

Baldin eta zor guztiek existitzen den superabit bat islatuko balute, orduan nolabait ordainduak izango liriateke. Baina zor asko ezin dira ordaindu.

Gaurko finantza sistema produkzio-eta-kontsumo ekonomiatik deslotuta dago. Autonomoa da.

Marxista askotxok uste dute finantza-krisiak inbertso aukeren gainera 'kapital metapena' irudikatzen duela, soldatapeko lan-indarrari enplegatzaileek bereganatutako mozkinak direla eta. Haien artean produkzio esferan kapitalaren gain-metaketa dago: azkenean finantza kapital guztia - eta haren interes errenta- soldatapeko lan-indarretik dator.

Baina Marxek argi bereizi zituen M-M' eta M-C-M'.

Zor gehienek ez dute suposatzen lehendik produkzio-eta-kontsumo ekonomia 'errealetik' ateratako superabita behar dela. Esan bezala, gaurko finantza sistema autonomoa da produkzio 'errealetik'. Gaur egun zorra modu berezi batez sortzen da: konputagailuen teklatuetatik. Behin zorra egonik, interesak metatu egiten dira.

Kasurako, Europar Batasunak bere zordun kideekiko harremanak ez dio ia ezer ekarri superabit ekonomikoari. Alderantziz baizik, Alemaniako, Austriako eta Frantziako bankarien aldetik, jarrera erabat harraparia izan da. Greziari eta Irlandari emandako diru laguntza bide bat izan da bankari horiei oso gaizki joan zaizkien maileguak osorik garbitzeko. Maileguak, gehien batez, konputagailuen teklatueta sortu izan dira; beste aldetik, deribatibek kasuetan jolas hutsak izan dira. (Jolas horiek ez dute behar inolako superabitik.)

Laburbilduz, zorra aire finetik sortua da⁹.

---

⁷ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/eurolandia-mon-amour>.

⁸ Ikus aurreko 5. eta 6. oharra.

⁹ **DEBT IS CREATED OUT OF THIN AIR:** Dirk J Bezemer-ek dioenez, "The single most important misunderstanding about money, credit and debt is that they must, necessarily, be linked to real-sector value-added or to one of its components (wages or profit). As if banks can only create a loan if a firm or household will use it in real-sector transactions. There is no such condition. Banks can lend and thereby increase the economy's debt overhead in complete independence of the real-sector growth, or wages, or profit. In fact, they have been doing so for a long time now. Since the 1970s, US bank lending to the US real sector has grown in tandem with the economy, but the volume of all other bank loans has multiplied, without apparent link to the economy's dynamics. No theory missing this basic fact will help us understand the relation between finance and the economy. There is NO necessity why the debt burden is an accumulation of capital representing high profits (causing under-

Ezelako superabitik izan gabe, zorrak azaltzen dira: ordaindu gabeko faktura bat zor bilakatzen da, ordaindu gabeko hipoteka batek interesak metatzen ditu, gero kuotak, isunak eta dagozkion zamak datoz. Hirugarren Munduko zor gehienek interes metatuak islatzen dituzte – ez halabeharrezko interes ez ordainduak, baizik eta banku mailegu berriak, zordunei interesak ordaintzen ahalbideratzeko. Hyman Minski-k finantza zikloen Ponzi estadia deitu zion egoera horri¹⁰.

Ponzi egoera honetan eta Europar Batasunari dagokionez, Europako Banku Zentralak (EBZ) Irlandako, Greziako, Portugaleko eta Espainiako gobernuek ('zergadunek') erantzukizun osoa har dezaten nahi du, mailegu txarrak eta bankuen arduragabeko espekulazioa transakzio 'onak' bilakatzeko; horrela, egoera horietan bere fortunak eta kredituak jarri zituzten aberatsak eta inbertsiogile instituzionalak salbatuak izan daitezten, inolako galerarik hartu gabe.

Ortodoxiak dioenez, azaltzen den pobrezia soilik piramide ekonomikoaren gaineko finantza-fortunatik 'kanpoko' arazoa da (sic).

Heterodoxiak badauka non ikas. Hona hemen, Randall Wray-ren eskutik, **diru teoria modernoa** (DTM) ikasi nahi dutenentzako aparteko sarrera bat, astero azalduko dena eta urte bete iraungo duena¹¹.

donejurgi (joseba felix tobar-arbulu)

---

consumption), it is NOT the sum of previous economic surpluses, NOR a reflection of land rent, and least of all is the growth in loans explained as a reward for hard work and innovation. Attempting to make these linkages, though tempting, leads us unto a theoretical dead alley."

¹⁰ Ikus <http://www.levyinstitute.org/pubs/wp74.pdf>.

¹¹ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/p/modern-monetary-theory-primer.html>.